

32004L0038

30.4.2004

EUROOPA LIIDU TEATAJA

L 158/77

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2004/38/EÜ,

29. aprill 2004,

mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikleid 12, 18, 40, 44 ja 52,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut, ⁽¹⁾

võttes arvesse Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust, ⁽²⁾

võttes arvesse regioonide komitee arvamust, ⁽³⁾

toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras ⁽⁴⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Liidu kodakondsus annab igale liidu kodanikule esmase ja individuaalse õiguse liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada, kui asutamislepinguga ja selle rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.
- (2) Isikute vaba liikumine on üks põhivabadusi siseturul, mis hõlmab sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse vabades vastavalt asutamislepingu sätetele.
- (3) Kui liikmesriikide kodanikud kasutavad oma vaba liikumise ja elamise õigust, peaks nende põhistaatuseks olema liidu kodakondsus. Seepärast on oluline kodifitseerida ja üle vaadata olemasolevad ühenduse dokumendid, milles

käsitletakse eraldi töötajaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid, samuti õpilasi ja muid mittetöötavaid isikuid, et lihtsustada ja tugevdada kõikide liidu kodanike vaba liikumise ja elamise õigust.

- (4) Et parandada seda kategooriapõhist lähenemisviisi vaba liikumise ja elamise õigusele ning hõlbustada selle õiguse rakendamist, on vaja ühtset õigusakti, millega muudetakse nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrust (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires ⁽⁵⁾ ja tunnistaks kehtetuks järgmised aktid: nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta direktiiv 68/360/EMÜ liikmesriikide töötajate ja nende perekondade liikumis- ja elamispiirangute kaotamise kohta ühenduse piires, ⁽⁶⁾ nõukogu 21. mai 1973. aasta direktiiv 73/148/EMÜ liikmesriikide kodanikele seoses asutamise ja teenuste osutamisega seotavate liikumis- ja elamispiirangute kaotamise kohta ühenduse piires, ⁽⁷⁾ nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiiv 90/364/EMÜ elukoha õiguse kohta, ⁽⁸⁾ nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiiv 90/365/EMÜ kutsetegevuse lõpetanud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate elukoha õiguse kohta ⁽⁹⁾ ja nõukogu 29. oktoobri 1993. aasta direktiiv 93/96/EMÜ õpilaste elamisõiguse kohta. ⁽¹⁰⁾

- (5) Et kõikide liidu kodanike õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil saaks kasutada vabaduse ja vääriskuse objektiivseid tingimusi täites, tuleks see õigus anda ka nende pereliikmetele, sõltumata nende kodakondsusest. Käesolevas direktiivis tähendab määratlus "pereliige" ka registreeritud partnerit, kui vastuvõtva liikmesriigi õigusaktides käsitletakse registreeritud kooselu abieluga võrdsena.

⁽¹⁾ EÜT C 270 E, 25.9.2001, lk 150.

⁽²⁾ EÜT C 149, 21.6.2002, lk 46.

⁽³⁾ EÜT C 192, 12.8.2002, lk 17.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi 11. veebruari 2003. aasta arvamus (ELT C 43 E, 19.2.2004, lk 42), nõukogu 5. detsembri 2003. aasta ühine seisukoht (ELT C 54 E, 2.3.2004, lk 12) ja Euroopa Parlamendi 10. märtsi 2004. aasta otsus (ELTs seni avaldamata).

⁽⁵⁾ EÜT L 257, 19.10.1968, lk 2. Määrust on viimati muudetud määrusega (EMÜ) nr 2434/92 (ELT L 245, 26.8.1992, lk 1).

⁽⁶⁾ EÜT L 257, 19.10.1968, lk 13. Direktiivi on viimati muudetud 2003. aasta ühinemisaktiga.

⁽⁷⁾ EÜT L 172, 28.6.1973, lk 14.

⁽⁸⁾ EÜT L 180, 13.7.1990, lk 26.

⁽⁹⁾ EÜT L 180, 13.7.1990, lk 28.

⁽¹⁰⁾ EÜT L 317, 18.12.1993, lk 59.

- (6) Et säilitada perekonna ühtsus laiemas mõttes ja ilma et see piiraks kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelamist, peaks vastuvõttev liikmesriik nende isikute olukorra, kes ei kuulu käesolevas direktiivis määratletud pereliikmete hulka ega oma seetõttu automaatselt õigust siseneda vastuvõttavasse liikmesriiki ja seal elada, oma riigi õigusaktide põhjal läbi vaatama, et otsustada, kas sellistele isikutele saab anda sisenemise ja elamise õiguse, võttes arvesse nende suhet liidu kodanikuga või muid asjaolusid, nagu näiteks nende rahaline või füüsiline sõltuvus liidu kodanikust.
- (7) Formaalsused, mis on seotud liidu kodanike vaba liikumisega liikmesriikide territooriumil, tuleks selgelt määratleda, ilma et see piiraks liikmesriigi piirikontrolli suhtes kehtivate sätete kohaldamist.
- (8) Et hõlbustada nende pereliikmete vaba liikumist, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tuleks need isikud, kes on juba saanud elamisloa, vabastada nõudest omandada sissesõiduvii- sa, mis on määratletud nõukogu 15. märtsi 2001. aasta määruses (EÜ) nr 539/2001, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud, ⁽¹⁾ või, kui see on asjakohane, kohal- datavates liikmesriigi õigusaktides.
- (9) Liidu kodanikel peaks olema õigus elada vastuvõtva liik- mesriigi territooriumil kuni kolm kuud, ilma et nad peak- sid täitma muid tingimusi või formaalsusi peale nõude omada kehtivat isikutunnistust või passi, piiramata tööt- sijate soodsamat kohtlemist, mida on tunnustatud Euroopa Kohtu pretsedendiõigusega.
- (10) Elamisõigust kasutavad isikud ei tohiks siiski vastuvõtva liikmesriigi sotsiaabisüsteemi esialgse elamisperioodi jooksul põhjendamatult koormata. Seepärast peaks üle kolmekuulise perioodi puhul kehtestama liidu kodanike ja nende pereliikmete elamisõigusele tingimused.
- (11) Teises liikmesriigis elamise individuaalne põhiõigus antakse asutamislepinguga otse liidu kodanikele ja see ei sõltu sellest, kas nad on järginud haldusmenetlust.
- (12) Üle kolmekuuliste elamisperioodide puhul peaks liikmes- riikidel olema võimalus nõuda, et liidu kodanikud regis- treeriks ennast elukoha pädevates asutustes ja saaksid asjakohase registreerimistunnistuse.
- (13) Elamisloa nõuet kohaldatakse üksnes nende liidu kodanike pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kui nad elavad liikmesriigis kauem kui kolm kuud.
- (14) Tõendavad dokumendid, mida pädevad ametiasutused registreerimistunnistuse või elamisloa väljaandmiseks nõuavad, peavad olema põhjalikult kirjeldatud, et vältida haldustavade või tõlgenduste lahknemist, mis takistaks põhjendamatult liidu kodanikel ja nende pereliikmetel ela- misõigust kasutada.
- (15) Pereliikmed peaksid olema liidu kodaniku surma, abielula- hutuse, abielu kehtetuks tunnistamise või registreeritud kooselu lõpetamise korral õiguslikult kaitstud. Väärtustades pereelu ja inimväärikust ning et pakkuda teatavates olukordades kaitset kuritarvituste eest, tuleks võtta meet- meid tagamaks, et sellistel asjaoludel säilitavad pereliikmed, kes juba elavad vastuvõtva liikmesriigi territooriumil, oma elamisõiguse üksnes isiklikel alustel.
- (16) Kuni elamisõiguse kasutajad ei koorma põhjendamatult vastuvõtva liikmesriigi sotsiaabisüsteemi, ei tohiks neid välja saata. Seepärast ei tohiks väljasaatmine olla sotsiaala- bisüsteemi kasutamise automaatne tagajärg. Vastuvõttev liikmesriik peaks kaaluma, kas tegemist on ajutiste raskus- tega, ja võtma arvesse elamisperioodi kestust, isiklike asja- olusid ja antud abi suurust, et otsustada, kas abisaaja onmuutunud selle riigi sotsiaabisüsteemile põhjendama- tuks koormaks ja tuleks riigist välja saata. Mitte mingil juhul ei või väljasaatmist rakendada töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja Euroopa Kohtu määratletud töötösi- jate suhtes, välja arvatud avaliku korra ja julgeoleku huvi- des.

⁽¹⁾ EÜT L 81, 21.3.2001, lk 1. Määrust on viimati muudetud määrusega (EÜ) nr 453/2003 (ELT L 69, 13.3.2003, lk 10).

- (17) Kui liidu kodanikud, kes on otsustanud jääda vastuvõtvasse liikmesriiki pikemaks ajaks, saaksid kasutada alalist elamisõigust, tugevdaks see liidu kodakondsuse väärtust ja oleks oluliseks teguriks sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisel, mis on üks liidu põhieesmärke. Seepärast tuleks alaline elamisõigus näha ette kõikidele liidu kodanikele ja nende pereliikmetele, kes on elanud vastuvõtvas liikmesriigis kooskõlas käesolevas direktiivis sätestatud tingimustega viis järjestikust aastat, ilma et neid oleks välja saadetud.
- (18) Selleks et aidata kaasa integreerumisele selle vastuvõtva liikmesriigi ühiskonda, kus liidu kodanik elab, ei tohiks alalisele elamisõigusele pärast selle saamist enam mingeid tingimusi kehtestada.
- (19) Tuleks säilitada teatavad eelised, mis on liidu kodanikel, kes on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, ja nende pereliikmetel, ning mis võivad võimaldada nendel isikutel saada alaline elamisõiguse enne, kui nad on vastuvõtvas liikmesriigis viis aastat elanud, sest need eelised on omandatud õigused, mis tulenevad komisjoni 29. juuni 1970. aasta määrusest (EMÜ) nr 1251/70 töötajate õiguse kohta jääda elama liikmesriigi territooriumile pärast selles riigis töötamist ⁽¹⁾ ja nõukogu 17. detsembri 1974. aasta direktiivist 75/34/EMÜ, mis käsitleb liikmesriigi kodanike õigust jääda elama teise liikmesriigi territooriumile pärast füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist selles riigis. ⁽²⁾
- (20) Kooskõlas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelamisega tuleks kõiki liidu kodanikke ja nende pereliikmeid, kes elavad käesoleva direktiivi alusel mõnes liikmesriigis, kohelda selles liikmesriigis asutamislepingus käsitletud valdkondades võrdselt kodanikega, kui asutamislepingus ja teistes õigusaktides ei ole selle kohta erisätteid.
- (21) Siiski peab vastuvõttev liikmesriik ise otsustama, kas ta annab muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, selle staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele sotsiaalabi elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või töötajate puhul pikema aja jooksul või toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, enne alalise elamisõiguse omandamist.
- (22) Asutamisleping võimaldab seada vaba liikumise ja elamise õigusele piiranguid avaliku korra, julgeoleku või tervishoiuga seotud asjaoludel. Et tagada nende asjaolude ja menetluslike tagatiste kitsam määratlus, mille puhul võib keelduda liidu kodanikele ja nende pereliikmetele sisenemisõiguse andmisest või nad välja saata, tuleks nõukogu 25. veebruari 1964. aasta direktiiv välisriigi kodanike liikumise ja elukohaga seonduvate avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu seisukohalt õigustatud erimeetmete kooskõlastamise kohta ⁽³⁾ asendada käesoleva direktiiviga.
- (23) Liidu kodanike ja nende pereliikmete väljasaatmine avaliku korra või julgeoleku huvides on meede, mis võib tõsiselt kahjustada isikuid, kes on neile asutamislepinguga antud õigusi ja vabadusi kasutades igati integreerunud vastuvõtvasse liikmesriiki. Seepärast tuleks selliste meetmete ulatust piirata kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, et võtta arvesse asjaomaste isikute integreerumise astet, vastuvõtvas liikmesriigis elamise kestust, nende vanust, tervislikku seisundit, perekondlikku ja majanduslikku olukorda ning sidemeid päritoluriigiga.

⁽¹⁾ EÜT L 142, 30.6.1970, lk 24.

⁽²⁾ EÜT L 14, 20.1.1975, lk 10.

⁽³⁾ EÜT 56, 4.4.1964, lk 850. Direktiivi on viimati muudetud direktiiviga 75/35/EMÜ (EÜT 14, 20.1.1975, lk 14).

(24) Sellest tulenevalt, mida suurem on liidu kodanike ja nende pereliikmete vastuvõtvasse liikmesriiki integreerumise aste, seda suurem peaks olema väljasaatmisvastase kaitse tase. Ainult erandlikel asjaoludel, kui see on avaliku korra huvides hädavajalik, võib rakendada väljasaatmist liidu kodanike suhtes, kes on mitu aastat elanud vastuvõtva liikmesriigi territooriumil, eriti kui nad on seal sündinud ja elanud kogu oma elu. Lisaks peaks selline erandlike asjaolude reegel kehtima ka alaealiste väljasaatmise suhtes, et kaitsta nende perekondlikke sidemeid, kooskõlas 20. novembri 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsiooniga.

(25) Menetluslikke tagatise tuleks samuti üksikasjalikult täpsustada, et tagada liidu kodanike ja nende pereliikmete õiguste kaitse kõrge tase juhul, kui neile ei anta luba teise liikmesriiki siseneda või seal elada, samuti selleks, et toetada põhimõtet, mille kohaselt kõik ametiasutuste võetavad meetmed peavad olema nõuetekohaselt põhjendatud.

(26) Igal juhul peaksid liidu kodanikel ja nende pereliikmetel, kellele ei anta luba teise liikmesriiki siseneda või seal elada, olema edasikaebamise võimalus.

(27) Euroopa Kohtu pretsedendiõiguse kohaselt, millega keelatakse liikmesriikidel anda välja nende territooriumil viibimise eluaegseid keelde käesolevas direktiivis käsitletud isikutele, tuleks kinnitada selliste liidu kodanike ja nende pereliikmete õigus, kellel on keelatud mõne liikmesriigi territooriumil viibida, esitada uus taotlus pärast mõistliku aja möödumist ja igal juhul kolm aastat pärast lõpliku viibimiskeelu jõustumist.

(28) Et pakkuda kaitset õiguste kuritarvitamise või pettuste, nimelt fiktiiabelude või muude suhtevormide vastu, mis on sõlmitud üksnes selleks, et kasutada vaba liikumise ja elamise õigust, peaks liikmesriikidel olema võimalus võtta vastu vajalikke meetmeid.

(29) Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada soodsamate siseriiklike sätete kohaldamist.

(30) Et uurida, kuidas hõlbustada veelgi vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist, peaks komisjon ette valmistama aruande, et hinnata võimalust esitada kõik asjakohased ettepanekud, eelkõige seoses elamisperioodi tingimusteta pikendamisega.

(31) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja -vabadusi ning järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Kooskõlas hartas sisalduva diskrimineerimiskeeluga peaksid liikmesriigid käesolevat direktiivi rakendama, diskrimineerimata käesoleva direktiivi alusel soodustatud isikuid soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Teema

Käesoleva direktiiviga sätestatakse:

- a) tingimused, mis reguleerivad liikmesriikide territooriumil vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist liidu kodanike ja nende pereliikmete poolt;
- b) liidu kodanikele ja nende pereliikmetele alalise elamisõiguse liikmesriikide territooriumil;
- c) punktides a ja b sätestatud õigustele avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides kehtestatud piirangud.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) *liidu kodanik* – isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus;
- 2) *pereliige*:
 - a) abikaasa;
 - b) partner, kellega liidu kodanik on sõlminud liikmesriigi õigusaktide kohaselt registreeritud kooselu, kui vastuvõtva liikmesriigi õigus käsitleb registreeritud kooselu abieluga võrdsena, kooskõlas vastuvõtva liikmesriigi asjaomastes õigusaktides sätestatud tingimustega;
 - c) alanejad lähisugulased, kes on alla 21aastased või ülalpeetavad, ja punktis b määratletud abikaasa või partneri alanejad sugulased, kes on alla 21aastased või ülalpeetavad;

- d) ülalpeetavad ülenejad lähisugulased ja punktis b määratletud abikaasa või partneri vahetult ülenejad sugulased;
- 3) vastuvõttev liikmesriik – liikmesriik, kuhu liidu kodanik oma vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamiseks liigub.

Artikkel 3

Soodustatud isikud

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide liidu kodanike suhtes, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole, ja nende artikli 2 punktis 2 määratletud pereliikmete suhtes, kes on nendega kaasas või ühinevad nendega.
2. Ilma et see piiraks vaba liikumise ja elamise õigust, mis asjaomastel isikutel isiklikel alustel võib olla, peab vastuvõttev liikmesriik kooskõlas oma õigusaktidega hõlbustama järgmiste isikute riiki sisenemist ja seal elamist:
- a) muud pereliikmed, sõltumata nende kodakondsusest, kes ei kuulu artikli 2 punkti 2 määratluse alla ja kes on esmase elamisõigusega liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed lähteriigis, või kui tõsised tervislikud põhjused nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hooldama;
- b) partner, kellel on liidu kodanikuga püsiv ja nõuetekohaselt tõendatud suhe.

Vastuvõttev liikmesriik uurib põhjalikult isiku olukorda ja esitab talle võimaliku sisenemis- või elamiskeelu põhjendused.

II PEATÜKK

Lahkumis- ja sisenemisõigus

Artikkel 4

Lahkumisõigus

1. Ilma et see piiraks liikmesriigi piirikontrolli suhtes kohaldatavate, reisidokumente käsitlevate sätete kohaldamist, on kõikidel liidu kodanikel, kellel on kehtiv isikutunnistus või pass, ja nende pereliikmetel, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on kehtiv pass, õigus lahkuda liikmesriigi territooriumilt, et reisida mõnda teise liikmesriiki.

2. Isikutelt, kelles suhtes kohaldatakse lõiget 1, ei või nõuda väljasõiduviisat ega muid samaväärseid formaalsusi.

3. Liikmesriigid annavad kooskõlas oma õigusaktidega oma kodanikele välja kodakondsust tõendava isikutunnistuse või passi ja uuendavad seda.

4. Pass kehtib vähemalt kõikides liikmesriikides ja nendes riikides, kust isik peab ühest liikmesriigist teise siirdudes läbi sõitma. Kui liikmesriigi õiguses ei ole ette nähtud isikutunnistuste väljandmist, ei või väljaantava või uuendatava passi kehtivusaeg olla lühem kui viis aastat.

Artikkel 5

Sisenemisõigus

1. Ilma et see piiraks siseriikliku piirikontrolli suhtes kohaldatavate, reisidokumente käsitlevate sätete kohaldamist, annavad liikmesriigid liidu kodanikele loa siseneda nende territooriumile kehtiva isikutunnistuse või passiga ning nende pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, loa siseneda nende territooriumile kehtiva passiga.

Liidu kodanikelt ei või nõuda sissesõiduviisat ega muid samaväärseid formaalsusi.

2. Pereliikmetelt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, nõutakse üksnes määrusele (EÜ) nr 539/2001 või, kui see on asjakohane, liikmesriigi õigusele vastavat sissesõiduviisat. Käesoleva direktiivi kohaldamisel vabastab artiklis 10 nimetatud kehtiv elamisloba sellised pereliikmed viisanõudest.

Liikmesriigid annavad sellistele isikutele kõik võimalused vajalike viisade omandamiseks. Sellised viisad antakse tasuta ja võimalikult kiiresti, kiirendatud menetlusega.

3. Vastuvõttev liikmesriik ei pane sissesõidu- ega väljasõidutempli nende pereliikmete passi, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tingimusel et nad esitavad artiklis 10 sätestatud elamisloa.

4. Kui liidu kodanikul või tema pereliikmel, kes ei ole liikmesriigi kodanik, ei ole vajalikke reisidokumente või, kui seda nõutakse, vajalikke viisasid, annavad asjaomased liikmesriigid enne nende tagasisaatmist neile kõik mõistlikud võimalused vajalike dokumentide hankimiseks või lasevad need endale mõistliku aja jooksul tuua või kinnitada või tõendada muul viisil, et nende isikute suhtes kehtib vaba liikumise ja elamise õigus.

5. Liikmesriigid võivad nõuda, et asjaomane isik teataks oma viibimisest tema territooriumil mõistliku ja mittediskrimineeriva aja jooksul. Selle nõude täitmata jätmise korral võib asjaomase isiku suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivad karistusi.

III PEATÜKK

Elamisõigus

Artikkel 6

Kuni kolmekuuline elamisõigus

1. Liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kuni kolm kuud, ilma et nad peaksid täitma muid tingimusi või formaalsusi peale nõude omada kehtivat isikutunnistust või passi.

2. Lõike 1 sätteid kohaldatakse ka nende liidu kodanikuga kaasas olevate või ühinevate pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kellel on kehtiv pass.

Artikkel 7

Üle kolmekuuline elamisõigus

1. Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

- a) nad tegutsevad vastuvõtvast liikmesriigis töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjatena või
- b) neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi ja neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravigi kindlustus või
- c) — nad on kantud mõne sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõtvast liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus, ning
— neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikiindlustus ja nad kinnitavad asjaomasele liikmesriigi asutusele avalduses või mõnes muus enda valitud dokumendis, et neil on enda ja oma

pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi, või

- d) nad on punktides a, b või c nimetatud tingimustele vastava liidu kodaniku pereliikmed, kes on temaga kaasas või ühinevad temaga.

2. Lõikes 1 ettenähtud elamisõigus laieneb ka pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kes on liidu kodanikuga vastuvõtvast liikmesriigis kaasas või ühinevad temaga, kui kõnealune liidu kodanik vastab lõike 1 punktides a, b või c nimetatud tingimustele.

3. Lõike 1 punkti a kohaldamisel säilitab liidu kodanik, kes ei ole enam töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatus, kui ta:

- a) ei saa haiguse või õnnetuse tagajärjel ajutiselt töötada;
- b) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on töötanud üle ühe aasta, ja on registreeritud asjaomases tööhõiveametis töötajaks;
- c) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on lõpetanud alla aastase tähtajalise töölepingu või jäänud töötuks endast sõltumatutel põhjustel esimese kaheteistkümne kuu jooksul, ja on töötajana registreeritud asjaomases tööhõiveametis. Sellisel juhul säilitatakse töötaja staatus vähemalt kuueks kuuks;
- d) osaleb tööalasel koolitusel. Kui töötaja ei ole töötanud endast sõltumatutel põhjustel, nõuab tema töötaja staatuse säilitamine, et koolitus oleks seotud eelmise tööga.

4. Erandina lõike 1 punktist d ja lõikest 2 on ainult abikaasal, artikli 2 lõike 2 punktis b sätestatud registreeritud partneril ja ülalpeetavatel lastel elamisõigus lõike 1 punktis c nimetatud tingimustele vastava liidu kodaniku pereliikmetena. Artikli 3 lõiget 2 kohaldatakse liidu kodaniku ja tema abikaasa või registreeritud partneri ülalpeetavate ülenejate lähisugulaste suhtes.

Artikkel 8

Haldusformaalsused liidu kodanikele

1. Ilma et see piiraks artikli 5 lõike 5 kohaldamist, võib vastuvõttev liikmesriik üle kolmekuuliste elamisperioodide puhul nõuda, et liidu kodanik registreeriks ennast asjaomases ametiasutuses.

2. Registreerimistähtaeg ei või olla lühem kui kolm kuud alates saabumiskuupäevast. Registreerimistunnistus antakse välja viivitamata ning selles on märgitud registreeritava isiku nimi ja aadress ning registreerimiskuupäev. Registreerimisnõude täitmata jätmise korral võib asjaomase isiku suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivad karistusi.

3. Registreerimistunnistuse väljaandmiseks võib liikmesriik üksnes nõuda, et:

— liidu kodanikud, kelle suhtes kohaldatakse artikli 7 lõike 1 punkti a, esitaksid kehtiva isikutunnistuse või passi, tööandja kinnituse töölevõtmise kohta või töötõendi või tõendi, et nad on füüsilisest isikust ettevõtjad;

— liidu kodanikud, kelle suhtes kohaldatakse artikli 7 lõike 1 punkti b, esitaksid kehtiva isikutunnistuse või passi ning tõendi, et nad vastavad kõnealusel punktis sätestatud tingimustele;

— liidu kodanikud, kelle suhtes kohaldatakse artikli 7 lõike 1 punkti c, esitaksid kehtiva isikutunnistuse või passi, tõendi, et nad on kantud akrediteeritud õppeasutuse nimekirja, üldise ravikindlustuse tõendi ja artikli 7 lõike 1 punktis c nimetatud avalduse või samaväärse dokumendi. Liikmesriigid ei või nõuda, et kõnealune avaldus käsitleks vahendite konkreetseid summasid.

4. Liikmesriigid ei või näha ette konkreetset summat, mida nad peavad "piisavateks vahenditeks", kuid nad peavad arvesse võtma asjaomase isiku olukorda. Igal juhul ei tohi see summa olla suurem kui lävi, millest allpool võivad vastuvõtva liikmesriigi kodanikud saada sotsiaalabi, või kui seda kriteeriumi ei saa kohaldada, suurem kui vastuvõttavas liikmesriigis makstav miinimumpension.

5. Registreerimistunnistuse väljaandmiseks liidu kodanike pere- liikmetele, kes on ka ise liidu kodanikud, võivad liikmesriigid nõuda järgmiste dokumentide esitamist:

a) kehtiv isikutunnistus või pass;

b) dokument, mis tõendab perekondlikke sidemeid või registreeritud kooselu;

c) vajaduse korral selle liidu kodaniku registreerimistunnistus, kellega nad on kaasas või ühinevad;

d) artikli 2 lõike 2 punktide c ja d alla kuuluvatel juhtudel dokumentaalsed tõendid, et kõnealusel punktides sätestatud tingimused on täidetud;

e) artikli 3 lõike 2 punkti a alla kuuluvatel juhtudel päritoluriigi või lähteriigi asjaomase asutuse väljaantud dokument, mis tõendab, et nad on liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed, või tõend tõsiste tervislike põhjuste kohta, mis nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hooldama;

f) artikli 3 lõike 2 punkti b alla kuuluvatel juhtudel tõend püsiva suhte kohta liidu kodanikuga.

Artikkel 9

Haldusformaalsused pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud

1. Liikmesriigid annavad elamisloa välja liidu kodaniku pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kui nende kavandatav elamisperiood ületab kolme kuud.

2. Elamisloa taotluse esitamistähtaeg ei või olla lühem kui kolm kuud alates saabumiskuupäevast.

3. Elamisloa taotlemise nõude täitmata jätmise korral võib asjaomaste isikute suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivad karistusi.

Artikkel 10

Elamislubade väljaandmine

1. Liidu kodanike pereliikmete elamisõigust, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tõendatakse dokumendi "Liidu kodaniku pereliikme elamisluba" väljaandmisega hiljemalt kuue kuu jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Elamisloa taotlemise tõend antakse välja viivitamata.

2. Elamisloa väljaandmiseks nõuavad liikmesriigid järgmiste dokumentide esitamist:

- a) kehtiv pass;
- b) dokument, mis tõendab perekondlikke sidemeid või registreeeritud kooselu;
- c) registreerimistunnistus või registreerimissüsteemi puudumise korral muu tõend selle kohta, et liidu kodanik, kellega nad on kaasas või ühinevad, elab vastuvõtvast liikmesriigis;
- d) artikli 2 lõike 2 punktide c ja d alla kuuluvatel juhtudel dokumentaalsed tõendid, et kõnealustes punktides sätestatud tingimused on täidetud;
- e) artikli 3 lõike 2 punkti a alla kuuluvatel juhtudel päritoluriigi või lähteriigi asjaomase asutuse väljaantud dokument, mis tõendab, et nad on liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed, või tõend tõsiste tervislike põhjuste kohta, mis nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hoolidama;
- f) artikli 3 lõike 2 punkti b alla kuuluvatel juhtudel tõend püsiva suhte kohta liidu kodanikuga.

Artikkel 11

Elamisloa kehtivus

1. Artikli 10 lõikes 1 sätestatud elamisluba kehtib viis aastat alates selle väljaandmisest või liidu kodaniku kavandatava elamisperioidi ajal, kui see on lühem kui viis aastat.

2. Elamisloa kehtivust ei mõjuta ajutine eemalviibimine, mis ei ületa kuut kuud aastas, või pikemaajaline eemalviibimine seoses kohustusliku ajateenistusega või üks eemalviibimine maksimaalselt kahe teistkümnepäevase järjestikuse kuu jooksul olulistel põhjustel, näiteks rasedus ja sünnitus, raske haigus, õpingud või tööalane koolitus või lähetus mõnda teise liikmesriiki või kolmandasse riiki.

Artikkel 12

Pereliikmete elamisõiguse säilitamine liidu kodaniku surma või lahkumise korral

1. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei mõjuta liidu kodaniku surm või lahkumine vastuvõtvast liikmesriigist tema pereliikmete elamisõigust, kes ei ole liikmesriigi kodanikud.

Enne alalise elamisõiguse saamist peavad asjaomased isikud vastama artikli 7 lõike 1 punktides a, b, c või d sätestatud tingimustele.

2. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei kaota liidu kodaniku surma korral elamisõigust tema pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kes on elanud pereliikmetena vastuvõtvast liikmesriigis vähemalt ühe aasta enne liidu kodaniku surma.

Enne alalise elamisõiguse saamist on asjaomaste isikute elamisõiguse tingimuseks nõue, mille kohaselt nad peavad suutma tõendada, et nad on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või et neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioidi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi, ja et neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või et nad on nendele tingimustele vastava isiku pereliikmed, kusjuures pere on loodud vastuvõtvast liikmesriigis. "Piisavad vahendid" on määratletud artikli 8 lõikes 4.

Need pereliikmed säilitavad oma elamisõiguse üksnes isiklikel alustel.

3. Liidu kodaniku vastuvõtvast liikmesriigist lahkumise või surma tõttu ei kaota sõltumata kodakondsusest kuni õpingute lõpuni elamisõigust tema lapsed või vanem, kes lapsi tegelikult hooldab, kui lapsed elavad vastuvõtvas liikmesriigis ja on kantud õppimise eesmärgil õppeasutuse nimekirja.

Artikkel 13

Pereliikmete elamisõiguse säilitamine abielulahutuse, abielu kehtetuks tunnistamise või registreeritud kooselu lõpetamise korral

1. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei mõjuta liidu kodaniku abielulahutus, abielu kehtetuks tunnistamine või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud registreeritud kooselu lõpetamine nende pereliikmete elamisõigust, kes on liikmesriigi kodanikud.

Enne alalise elamisõiguse saamist peavad asjaomased isikud vastama artikli 7 lõike 1 punktides a, b, c või d sätestatud tingimustele.

2. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei kaota liidu kodaniku pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, abielulahutuse, abielu kehtetuks tunnistamise või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud registreeritud kooselu lõpetamise korral nii kaua kui vaja elamisõigust, kui:

- a) enne abielulahutuse või abielu kehtetuks tunnistamise menetluse või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud registreeritud kooselu lõpetamise algatamist on abielu või registreeritud kooselu kestnud vähemalt kolm aastat, sealhulgas üks aasta vastuvõtvas liikmesriigis, või
- b) abikaasade või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud partnerite kokkuleppe või kohtuotsuse kohaselt on abikaasal või partneril, kes ei ole liikmesriigi kodanik, liidu kodaniku laste hooldusõigus või
- c) seda õigustavad eriti rasked asjaolud, näiteks koduvägivalla ohvriks langemine abielu või registreeritud kooselu ajal, või

- d) abikaasade või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud partnerite kokkuleppe või kohtuotsuse kohaselt on abikaasal või partneril, kes ei ole liikmesriigi kodanik, õigus alaealise lapsega suhelda, kui kohus on otsustanud, et suhtlemine peab toimuma vastuvõtvas liikmesriigis.

Enne alalise elamisõiguse saamist on asjaomaste isikute elamisõiguse tingimuseks nõue, mille kohaselt nad peavad suutma tõendada, et nad on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või et neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi, ja et neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või et nad on nendele tingimustele vastava isiku pereliikmed, kusjuures pere on loodud vastuvõtvas liikmesriigis. "Piisavad vahendid" on määratletud artikli 8 lõikes 4.

Need pereliikmed säilitavad oma elamisõiguse üksnes isiklikel alustel.

Artikkel 14

Elamisõiguse säilitamine

1. Liidu kodanikel ja nende pereliikmetel on artiklis 6 sätestatud elamisõigus seni, kuni nad ei koorma põhjendamatult vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi.

2. Liidu kodanikel ja nende pereliikmetel on artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud elamisõigus, kuni nad vastavad kõnealustes artiklites sätestatud tingimustele.

Erijuhtudel, kui tekib põhjendatud kahtlus, kas liidu kodanik või tema pereliikmed vastavad artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud tingimustele, võivad liikmesriigid kontrollida, kas need tingimused on täidetud. Süstemaatilist kontrolli ei tehta.

3. Kui liidu kodanik või tema pereliige kasutab vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi, ei ole väljasaatmine automaatne tagajärg.

4. Erandina lõigetest 1 ja 2 ning ilma et see piiraks VI peatüki sätete kohaldamist, ei või liidu kodanikke või nende pereliikmeid mitte mingil juhul välja saata, kui:

- a) liidu kodanikud on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või
- b) liidu kodanikud on sisenenud vastuvõtva liikmesriigi territooriumile töö otsimiseks. Sellisel juhul ei või liidu kodanikke ja nende pereliikmeid välja saata seni, kuni liidu kodanikud saavad tõendada, et nad jätkavad töö otsimist ja neil on tegelik võimalus tööd leida.

Artikkel 15

Menetluslikud tagatised

1. Artiklitega 30 ja 31 ettenähtud menetlusi kohaldatakse analoogia põhjal kõikide otsuste suhtes, mis piiravad liidu kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumist muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides.

2. Isikutunnistuse või passi kehtivuse lõppemine, mille alusel asjaomane isik vastuvõtvasse liikmesriiki sisenes ja talle registreerimistunnistus või elamisluba anti, ei anna põhjust vastuvõtvas liikmesriigist väljasaatmiseks.

3. Vastuvõttev liikmesriik ei või kehtestada sisenemiskeeldu seoses väljasaatmisotsusega, mille suhtes kohaldatakse lõiget 1.

IV PEATÜKK

Alaline elamisõigus

I jagu

Kõlblikkus

Artikkel 16

Üldeeskirjad liidu kodanikele ja nende pereliikmetele

1. Liidu kodanikud, kes on elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat, saavad seal alalise elamisõiguse. Selle õiguse suhtes ei kohaldata III peatükis sätestatud tingimusi.

2. Lõiget 1 kohaldatakse ka nende pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid on koos liidu kodanikuga elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat.

3. Elamisperioodi pidevust ei mõjuta ajutine eemalviibimine, mis ei ületa kuut kuud aastas, või pikemaajaline eemalviibimine seoses kohustusliku ajateenistusega või üks eemalviibimine maksimaalselt kaheteistkümne järjestikuse kuu jooksul olulistel põhjustel, näiteks rasedus ja sünnitus, raske haigus, õpingud või tööalane koolitus või lähetus mõnda teise liikmesriiki või kolmandasse riiki.

4. Kui alaline elamisõigus on omandatud, kaotatakse see üksnes juhul, kui vastuvõtvas liikmesriigist viibitakse eemal kaks järjestikust aastat.

Artikkel 17

Erandid seoses isikutega, kes ei tööta enam vastuvõtvas liikmesriigis, ja nende pereliikmetega

1. Erandina artiklist 16 saavad vastuvõtvas liikmesriigis alalise elamisõiguse enne viieaastase pideva elamisperioodi lõppu:

- a) töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes töötamise lõpetamise ajal on jõudnud ikka, mis annab kõnealuse liikmesriigi õigusaktide kohaselt õiguse vanaduspensionile, või töötajad, kes lõpetavad palgatöö ennetähtaegsele pensionile minekuks, tingimusel et nad on töötanud kõnealuses liikmesriigis vähemalt kaheteistkümne eelneva kuu jooksul ja elanud seal pidevalt üle kolme aasta.

Kui vastuvõtva liikmesriigi õigusaktid ei anna teatavatele füüsilisest isikust ettevõtjate kategooriatele õigust vanaduspensionile, loetakse vanusetingimus täidetuks pärast asjaomase isiku 60aastaseks saamist;

- b) töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes on elanud vastuvõtvas liikmesriigis pidevalt üle kahe aasta ja lõpetavad seal töötamise püsiva töövõimetuse tagajärjel.

Kui töövõimetuse on põhjustanud tööõnnetus või kutsehaigus, mis annab asjaomasele isikule õiguse saada hüvitist, mida täielikult või osaliselt maksab vastuvõtva liikmesriigi asutus, ei seata elamisperioodi kestusele mingeid tingimusi;

c) töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes pärast kolmeaastast järjestikust töötamist ja elamist vastuvõtvast liikmesriigis töötavad töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana mõnes teises liikmesriigis, säilitades oma elukoha vastuvõtvast liikmesriigis, kuhu nad pöörduvad tavaliselt tagasi iga päev või vähemalt kord nädalas.

Punktides a ja b nimetatud õiguste omandamiseks loetakse selles liikmesriigis töötatud aega, kus asjaomane isik töötab, vastuvõtvast liikmesriigis veedetuks.

Endast sõltumatutel põhjustel töötuna olemise aega, mis on asjaomases tööhõivetalituses nõuetekohaselt registreeritud, mittetöötamise aega kõnealusest isikust mitteolenevatel põhjustel ning töölt puudumist või töö lõpetamist haiguse või õnnetusjuhtumi tõttu loetakse töötamise aja hulka.

2. Lõike 1 punktis a sätestatud elamis- ja töötamisperioodi kestuse tingimusi ja lõike 1 punktis b sätestatud elamisperioodi kestuse tingimusi ei kohaldata, kui töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja abikaasa või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud partner on vastuvõtva liikmesriigi kodanik või on kaotanud selle liikmesriigi kodakondsuse kõnealuse töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjaga abielludes.

3. Sõltumata kodakondsusest on töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja pereliikmetel, kes elavad koos temaga vastuvõtva liikmesriigi territooriumil, kõnealuses liikmesriigis alalise elamisõiguse, kui töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja ise on omandanud alalise elamisõiguse selles liikmesriigis lõike 1 alusel.

4. Siiski, kui töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja sureb töötamisperioodi ajal, kuid enne, kui ta on lõike 1 alusel omandanud vastuvõtvas liikmesriigis alalise elamisõiguse, omandavad temaga vastuvõtvas liikmesriigis koos elavad pereliikmed seal alalise elamisõiguse, tingimusel et:

a) töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja oli surma ajal kõnealuse liikmesriigi territooriumil pidevalt elanud kaks aastat või

b) surma põhjustas tööõnnetus või kutsehaigus või

c) lesk oli kaotanud kõnealuse liikmesriigi kodakondsuse kõnealuse töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjaga abielludes.

Artikkel 18

Alalise elamisõiguse omandamine teatavate pereliikmete poolt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud

Ilma et see piiraks artikli 17 kohaldamist, omandavad liidu kodaniku pereliikmed, kelle suhtes kohaldatakse artikli 12 lõiget 2 ja artikli 13 lõiget 2 ning kes vastavad kõnealustes lõigetes sätestatud tingimustele, alalise elamisõiguse pärast seda, kui nad on elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat.

II jaotis

Haldusformaalsused

Artikkel 19

Liidu kodaniku alalise elukoha tõend

1. Taotluse korral annavad liikmesriigid alalise elamisõigusega liidu kodanikele pärast nende elamisperioodi kestuse kontrollimist alalise elukoha tõendi.

2. Alalise elukoha tõend antakse välja võimalikult kiiresti.

Artikkel 20

Alaline elamisloa pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud

1. Liikmesriigid annavad pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kellel on alaline elamisõigus, alalise elamisloa kuue kuu jooksul alates taotluse esitamisest. Alalist elamisloa uuendatakse automaatselt iga kümne aasta järel.

2. Alalise elamisloa taotlus esitatakse enne elamisloa kehtivuse lõppemist. Alalise elamisloa taotlemise nõude täitmata jätmise

korral võib asjaomaste isikute suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivad karistusi.

Artikkel 24

3. Elamisperioodi katkestamine lühemaks ajaks kui kaks järjestikust aastat ei mõjuta alalise elamisloa kehtivust.

Artikkel 21

Elamisperioodi katkematus

Käesoleva direktiivi kohaldamisel võib pidevat elamisperioodi tõendada kõikide vastuvõtvas liikmesriigis kasutusel olevate tõendamisevahenditega. Igasugune nõuetekohaselt täidetud asjaomase isiku väljasaatmise otsus katkestab elamisperioodi pidevuse.

V PEATÜKK

Elamisõigust ja alalist elamisõigust käsitlevad ühissätted

Artikkel 22

Territoriaalne kohaldamisala

Elamisõigus ja alaline elamisõigus hõlmavad kogu vastuvõtva liikmesriigi territooriumi. Liikmesriigid võivad elamisõigusele ja alalisele elamisõigusele kehtestada territoriaalseid piiranguid ainult juhul, kui samu piiranguid kohaldatakse ka nende kodanike suhtes.

Artikkel 23

Seonduvad õigused

Sõltumata kodakondsusest võivad liidu kodaniku pereliikmed, kellel on liikmesriigis elamisõigus või alaline elamisõigus, selles liikmesriigis tööle asuda või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseda.

Võrdne kohtlemine

1. Kui asutamislepingu ja teiste õigusaktide erisätetes ei ole selgelt ette nähtud teisiti, koheldakse kõiki käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke asutamislepingu reguleerimisalas võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikega. Seda õigust saavad kasutada ka pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on seal elamisõigus või alaline elamisõigus.

2. Erandina lõikest 1 ei ole vastuvõttev liikmesriik kohustatud tagama õigust sotsiaalabile elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või, kui see on asjakohane, artikli 14 lõike 4 punktis b sätestatud pikema ajavahemiku jooksul, samuti pole ta kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenukena toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.

Artikkel 25

Elukohadokumente käsitlevad üldsätted

1. Artiklis 8 nimetatud registreerimistunnistuse, alalise elukoha tõendi, pereliikme elamisloa taotlemise tõendi, elamisloa või alalise elamisloa olemasolu ei või mitte mingil tingimusel seada õiguse kasutamise või haldusformaalsuse täitmise eeltingimuseks, sest õiguste olemasolu võib tõendada ka muude tõendusvahendite abil.

2. Kõik lõikes 1 nimetatud dokumendid antakse välja tasuta või sellise tasu eest, mis ei ületa kodanikelt samalaadsete dokumentide väljaandmise eest võetavat tasu.

Artikkel 26

Kontrollid

Liikmesriigid võivad kontrollida, kas täidetakse nende õigusaktidest tulenevaid nõudeid, mille kohaselt mittekodanikud peavad alati kandma kaasas oma registreerimistunnistust või elamisloa, tingimusel et sama nõuet kohaldatakse ka oma kodanike isikutunnistuse suhtes.

Kui seda nõuet ei täideta, võivad liikmesriigid rakendada samu karistusi, mida kohaldatakse oma kodanike suhtes, kui need ei täida isikutunnistuse kaasaskandmise nõuet.

VI PEATÜKK

Artikkel 28

Sisenemis- ja elamisõigusele avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides kehtestatavad piirangud**Kaitse väljasaatmise eest**

Artikkel 27

Üldpõhimõtted

1. Kui käesoleva peatüki sätetest ei tulene teisiti, võivad liikmesriigid piirata avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides liidu kodanike ja nende pereliikmete liikumis- ja elamisvabadust, sõltumata nende kodakondsusest. Kõnealuseid põhjendusi ei tohi rakendada majanduslikel eesmärkidel.

2. Avaliku korra või julgeoleku huvides võetud meetmed on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja põhinevad eranditult asjaomase isiku isiklikul käitumisel. Varasemate süüdimõistvate kohtuotsustega ei saa selliste meetmete võtmist iseenesest põhjendada.

Asjaomase isiku käitumine peab kujutama endast tõelist, vahetut ja piisavalt tõsist ohtu, mis kahjustab mõnd ühiskonna põhihüvi. Põhjendused, mis ei ole juhtumi üksikasjadega seotud või mis rajanevad üldise preventsiiooni kaalutlustel, ei ole vastuvõetavad.

3. Et teha kindlaks, kas asjaomane isik kujutab endast ohtu avalikule korrale või julgeolekule, võib vastuvõttev liikmesriik, kui ta seda vajalikuks peab, registreerimistunnistust välja andes või registreerimissüsteemi puudumise korral hiljemalt kolme kuu jooksul alates asjaomase isiku saabumisest selle liikmesriigi territooriumile või saabumisest teatamisest vastavalt artikli 5 lõikele 5 elamisluba välja andes nõuda, et päritoluliikmesriik ja vajaduse korral teised liikmesriigid esitaksid teabe asjaomase isiku võimaliku varasema kohtuliku karistatuse kohta. Sellise teabe nõudmine ei kuulu standardmenetlusse. Konsulteritav liikmesriik annab oma vastuse kahe kuu jooksul.

4. Liikmesriik, kes on passi või isikutunnistuse välja andnud, lubab selle dokumendi omanikul, kes on mõnest teisest liikmesriigist avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides välja saadetud, oma territooriumile uuesti siseneda ilma mingite formaalseteta, isegi kui dokument enam ei kehti või selle omaniku kodakondsuse üle toimuvad vaidlused.

1. Enne avaliku korra või julgeoleku huvides väljasaatmise otsuse tegemist võtab vastuvõttev liikmesriik arvesse teatavaid asjaolusid, näiteks kui kaua on asjaomane isik tema territooriumil elanud, tema vanust, tervislikku seisundit, perekondlikku ja majanduslikku olukorda, sotsiaalset ja kultuurilist integratsiooni vastuvõtvasse liikmesriiki ning sidemeid päritoluriigiga.

2. Vastuvõttev liikmesriik ei või sõltumata kodakondsusest teha väljasaatmisotsust liidu kodanike või nende pereliikmete suhtes, kellel on tema territooriumil alaline elamisõigus, välja arvatud avaliku korra või julgeoleku huvides.

3. Välja arvatud juhul, kui see on liikmesriikide arvates avaliku julgeoleku huvides hädavajalik, ei või liidu kodanike väljasaatmise otsust teha, kui nad:

- a) on elanud vastuvõtvas liikmesriigis eelnevad kümme aastat või
- b) on alaealised, välja arvatud juhul, kui väljasaatmine on vajalik lapse enda huvides, nagu on ette nähtud 20. novembri 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonis.

Artikkel 29

Tervishoid

1. Ainsad haigused, mis õigustavad liikumisvabadust piiravaid meetmeid, on Maailma Tervishoiuorganisatsiooni asjaomastes dokumentides määratletud epideemiaohuga haigused ja muud nakkushaigused või nakkuslikud parasitaarhaigused, kui nende kohta kehtivad vastuvõtva liikmesriigi kodanike suhtes kohaldatavad kaitseärrid.

2. Haigused, mis ilmnevad pärast kolme kuu möödumist saabumiskuupäevast, ei saa olla territooriumilt väljasaatmise põhjuseks.

3. Kui usaldusväärne teave viitab selle vajalikkusele, võivad liikmesriigid kolme kuu jooksul alates saabumiskuupäevast nõuda, et elamisõigusega isikud läbiks tasuta tervisekontrolli tõendamaks,

et nad ei põe mõnd lõikes 1 nimetatud haigust. Sellise meditsiinikontrolli nõudmine ei kuulu standardmenetlusse.

Artikkel 30

Otsustest teatamine

1. Asjaomastele isikutele teatatakse kõikidest artikli 27 lõike 1 kohaselt tehtud otsustest kirjalikult nii, et nad mõistaksid nende sisu ja mõju.

2. Asjaomasele isikule teatatakse täpselt ja täielikult, millistel avaliku korra, julgeoleku või tervishoiuga seotud kaalutlustel tema kohta otsus on tehtud, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus riigi julgeolekuhuvidega.

3. Teates täpsustatakse kohus või haldusorgan, kellele asjaomane isik võib kaebuse esitada, kaebuse esitamise tähtaeg ja vajaduse korral aeg, mis isikule liikmesriigi territooriumilt lahkumiseks on antud. Välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel, ei või territooriumilt lahkumiseks antav aeg olla lühem kui üks kuu alates teate saamisest.

Artikkel 31

Menetluslikud tagatised

1. Asjaomastel isikutel peab olema juurdepääs vastuvõtva liikmesriigi kohtumenetlusele ja vajaduse korral haldusmenetlusele, et kaevata edasi nende kohta avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides tehtud otsused või taotleda nende otsuste kohtulikku läbivaatamist.

2. Kui koos väljasaatmisotsuse edasikaebamise või kohtuliku läbivaatamise taotlusega esitatakse ajutise korralduse taotlus kõnealuse otsuse täitmise peatamiseks, ei või tegelik väljasaatmine sellel territooriumilt toimuda enne ajutise korralduse kohta otsuse tegemist, välja arvatud juhul, kui:

— väljasaatmisotsus põhineb eelmisel kohtuotsusel või

— asjaomastel isikutel on olnud varasem võimalus kohtulikku läbivaatamist kasutada või

— väljasaatmisotsus on hädavajalik avaliku julgeoleku huvides vastavalt artikli 8 lõikele 3.

3. Kaebemenetlus võimaldab kontrollida, kas otsus ning asjaolud, millel kavandatud meede põhineb, on õiguspärased. See tagab otsuse proportsionaalsuse, eelkõige pidades silmas artiklis 8 sätestatud nõudeid.

4. Liikmesriigid võivad asjaomase isiku oma territooriumilt kaebemenetluse ajal välja saata, kuid nad ei või takistada tal isiklikult selgitusi esitada, välja arvatud juhul, kui tema kohalesaabusmine võib tekitada avalikule korrale või julgeolekule tõsiseid probleeme või kui kaebuses või kohtulikul läbivaatamisel käsitletakse territooriumile sisenemise keeldu.

Artikkel 32

Väljasaatmisotsuse kehtivus

1. Isikud, kes on välja saadetud avaliku korra või julgeoleku huvides, võivad esitada väljasaatmisotsuse kehtetuks tunnistamise taotluse sõltuvalt asjaoludest pärast mõistliku aja möödumist ja igal juhul pärast kolme aasta möödumist lõpliku väljasaatmisotsuse jõustumisest, mis on nõuetekohaselt vastu võetud kooskõlas ühenduse õigusega, kusjuures taotluses tuleb esitada tõendid selle kohta, et asjaoludes, mis õigustasid väljasaatmisotsust, on toimunud olulised muudatused.

Asjaomane liikmesriik teeb selle taotluse kohta otsuse kuue kuu jooksul pärast selle esitamist.

2. Lõikes 1 nimetatud isikutel ei ole õigust siseneda asjaomase liikmesriigi territooriumile ajal, kui nende taotlust menetletakse.

Artikkel 33

Väljasaatmine karistuse või õigusliku tagajärjena

1. Vastuvõttev liikmesriik ei või väljasaatmisotsuseid teha karistusena või vabadusekaotusliku karistuse õigusliku tagajärjena, välja arvatud juhul, kui need vastavad artiklite 27, 28 ja 29 nõuetele.

2. Kui lõikes 1 sätestatud väljasaatmisotsus täidetakse rohkem kui kaks aastat pärast selle tegemist, kontrollib liikmesriik, kas kõnealune isik on sellel ajal tõsiselt ohtlik avalikule korrale või julgeolekule, ja hindab, kas väljasaatmisotsuse tegemisest alates on asjaoludes toimunud olulisi muudatusi.

VII PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 34

Avaldamine

Liikmesriigid levitavad teavet liidu kodanike ja nende pereliikmete õiguste ja kohustuste kohta käesolevas direktiivis käsitletud valdkondades, seda eelkõige üleriigiliste ja kohalike massiteabevahendite ja muude sidevahendite abil korraldatavate teadlikkuse tõstmise kampaaniate kaudu.

Artikkel 35

Õiguste kuritarvitamine

Õiguste kuritarvitamise või pettuse, näiteks fiktiivabelude puhul võivad liikmesriigid vastu võtta vajalikud meetmed käesolevast direktiivist tulenevate õiguste lõpetamiseks, kehtetuks tunnistamiseks või nendest keeldumiseks. Sellised meetmed peavad olema proportsionaalsed ja nende suhtes peab saama kohaldada artiklites 30 ja 31 sätestatud menetluslikke tagatiseid.

Artikkel 36

Karistused

Liikmesriigid näevad ette sätted karistuste kohta, mida rakendatakse käesoleva direktiivi rakendamiseks vastuvõetud siseriiklike eeskirjade rikkumise korral, ning võtavad nende sätete rakendamiseks vajalikud meetmed. Sätestatavad karistused peavad olema tõhusad ja proportsionaalsed. Liikmesriigid teatavad komisjonile nendest sätetest hiljemalt 30. aprilliks 2006 ja kõikide edasiste muudatuste korral võimalikult kiiresti.

Artikkel 37

Soodsamad siseriiklikud sätted

Käesoleva direktiivi sätted ei mõjuta liikmesriigi kehtestatud õigus- ja haldusnorme, mis on käesoleva direktiiviga hõlmatud isikutele soodsamad.

Artikkel 38

Kehtetuks tunnistamine

1. Määruse (EMÜ) nr 1612/68 artiklid 10 ja 11 tunnistatakse kehtetuks alates 30. aprillist 2006.

2. Direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ tunnistatakse kehtetuks alates 30. aprillist 2006.

3. Viiteid kehtetuks tunnistatud sätetele ja direktiividele käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile.

Artikkel 39

Aruanne

Komisjon esitab hiljemalt 30. aprilliks 2006 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta ja vajalikud ettepanekud, eelkõige võimaluse kohta pikendada ajavahemikku, mille jooksul liidu kodanikud ja nende pereliikmed võivad elada vastuvõtva liikmesriigi territooriumil tingimusteta. Liikmesriigid edastavad komisjonile selle aruande koostamiseks vajaliku teabe.

Artikkel 40

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 30. aprilliks 2006.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendes või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas vastuvõetud siseriiklike õigusnormide teksti ja tabeli, mis näitab, kuidas käesoleva direktiivi sätted vastavad vastuvõetud siseriiklikele sätetele.

Artikkel 41

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub selle *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Artikkel 42

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 29. aprill 2004

Euroopa Parlamendi nimel

president

P. COX

Nõukogu nimel

eesistuja

M. Mc DOWELL